

DISTANČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ: PŘIŠLO JARO SE SLUNÍČKEM

TÉMA: VELIKONOCE 29.3.2021 - 9.4.2021

CHARAKTERISTIKA OBDOBÍ:

Velikonoce jsou tradiční oslavou jara. Dnes se nazývají Svátky jara. Tyto svátky bývaly v minulosti významnější nežli Vánoce. V současné době se tento svátek v rodinách traduje v podobě obchůzky s pomlázkou, po příbuzných či známých. Ožívujeme a upevňujeme zvyky související s tímto obdobím, prohlubujeme povědomí o starých velikonočních tradicích.

Velikonoce se slaví vždy po jarní rovnodennosti, první neděli po jarním úplňku.

PRŮBĚH SVÁTKŮ:

POSTNÍ NEDĚLE:

Čas předvelikonočního půstu trvá 40 dní. Začíná Popeleční středou a trvá do Velikonoční neděle.

V tomto období vládlo omezení v jídle, svatbách, zábavách a zpěvu. Jarní probuzení přírody provázely různé magické zvyky, jejichž smyslem bylo znovuvzkříšení zimní přírody.

PRVNÍ NEDĚLE POSTNÍ – ČERNÁ

Název vznikl podle oblečení, které ženy nosily v tomto období. Oblékaly tmavé šaty a na hlavu vázaly černé šátky.

DRUHÁ NEDĚLE POSTNÍ – PRAŽNÁ

Takto se nazývala podle tradičního jídla (pražmy), což byl staroslovanský pokrm z praženého nedozrálého obilí.

TŘETÍ NEDĚLE POSTNÍ – KÝCHAVÁ

Pověra – kolikrát člověk v tento den kýchne, tolik let bude ještě živ.

ČTVRTÁ NEDĚLE POSTNÍ – DRUŽEBNÁ

V tuto neděli bylo možné mírně porušit půst a mládež se mohla sejít a poveselit na návsi nebo ve stavení, kde měli svobodnou dívku nebo mládence. Pro tuto příležitost se pekly větší kulaté koláče s několikerým plněním – družbance.

PÁTÁ NEDĚLE POSTNÍ – SMRTNÁ

Váže se k ní starý zvyk – vynášení Smrti nebo Morany. Je to figura zhotovená ze slámy a hadrů s pomalovaným obličejem. Na krku má korále z vyfouknutých a nabarvených vajec. Tento zvyk symbolizuje vyhánění zimy.

ŠESTÁ NEDĚLE POSTNÍ – KVĚTNÁ

Tímto dnem se připomíná vjezd Krista do Jeruzaléma. Posvěcují se kočičky a ovazují červenou stuhou. Svěceným kočičkám se přisuzovala zázračná moc, měly pomáhat proti pohromám a nemocem. Zastrkávaly se za rám obrázků.

PAŠIJOVÝ TÝDEN

Je to poslední týden před Velikonocemi

MODRÉ PONDĚLÍ, ŽLUTÉ ÚTERÝ

V tyto dny se ve všech chalupách gruntovalo (uklízelo).

ŠKAREDÁ STŘEDA

Tento den se nesměl nikdo na nikoho mračit, aby se nemračil po celý rok.

ZELENÝ ČTVRTEK

Název dostal podle zelené barvy Olivové hory, kde začalo Kristovo utrpení.

V tento den bývá zvykem připravovat jídlo ze zelené zeleniny nebo bylin. Na jaře je totiž nutné dostat do těla vitamíny a ty jsou obsaženy právě v zelených jídlech. V tento den v kostelech zmlknou zvony a říká se, že odletěly do Říma. Až do bílé soboty je zvonění nahrazováno hlukem hrkaček a řehtaček.

Věřilo se, že tímto zvukem se vyžene z domů všechno zlé.

VELKÝ PÁTEK

Je to den ukřížování Krista, den hlubokého smutku. Součástí tohoto obřadu se staly Pašijové hry které znázorňovaly události posledních dní Kristova života. Nesmělo se prát prádlo a také se věřilo, že v tento den se otvírá země a vydává své poklady. Nesmělo se nic půjčovat z jiných domácností, protože tyto předměty mohly být očarovány. Na velký pátek bylo také zakázáno hýbat se zemí (orat, kopat, sázet). Projevovala se tím úcta k zemi.

BÍLÁ SOBOTA

V tento den se světil oheň před kostelem, Od tohoto ohně se zapálila velká Velikonoční svíce (Paškál) a pomocí ní se oheň přenesl do kostela.

Doma se uhasila všechna ohniště a hospodyně si přinesly hořící polínka, od kterých zažehly nový oheň. Na bílou sobotu se zvony vrací ze Říma a opět se rozezní.

VELIKONOČNÍ NEDĚLE

Je to den zmrtvýchvstání Krista. Vrcholí velikonoční svátky, končí půst. V kostele se světily pokrmy, jako beránek, mazanec a vejce. Hospodář rozdělil při nedělním obědě vajíčko na tolik dílů, kolik bylo členů rodiny. V tento den se nesmělo zametat, stlát lůžkoviny, mýt nádobí, šít nebo čistit boty.

VELIKONOČNÍ PONDĚLÍ

Velikonoční pomlázka – chlapci obcházejí domy s pomlázkou spletenou z vrbového proutí a zdobenou stuhami. Pomlázka je symbol předávání síly, zdraví a svěžesti (omlazení). Šlehány jsou dívky a ženy, aby byly zdravé, veselé a pilné. Odměnou za pomlázku jsou malovaná vajíčka.

O LIŠCE A KOHOUTKOVÍ

Josef Lada

Kokrhál kohoutek na vysokém stromě. „Jaký to báječný oběd, škoda, že na něj nedosáhnu,“ olizovala se liška. „Nedosáhnu, ale však on ten oběd přijde sám ke mně do kuchyně.“

„Ach, nikdy jsem neviděla tak krásného ptáka,“ úlisně obcházela okolo stromu, „a jak nádherně zpívá, kdybych tak mohla ten zpěv slyšet z blízka. Nemohl byste laskavě slézt dolů?“

„Milá liško, tam dole spí můj kamarád. Kdybys ho probudila, zazpíval by ti mnohem krásněji.“ Tak on je tu ještě jeden kohoutek, a přímo u mé tlamy, pomyslně si liška a jako velká voda se hrnula do křoviska. Tam však spal velikánský hafan a hned, vrr, vrr, haf, haf, vyrazil lišce po hrdle. Pádila liška do blízkého lesa, až se za ní prášilo.

„Jaký to nádherný hlas, a ty to neposloucháš,“ volal za liškou kohout, ale ta uháněla, jako by jí v patách hořelo, protože písnička, která se líbí kohoutkovi, pranic se nezamlouvá lišce. (bajka)

Jak chtěla liška obelhat kohoutka?

Jak odpověděl kohoutek?

Kdo spal ve křoví?

Proč se lišce nelíbil kohoutkův kamarád?

VELIKONOČNÍ HÁDANKY

Nebýt mého kokrhání
nebylo by rána ani.
Vstávejte už, lenoši,
dlouho spát se nesluší.

(kohout)

Chodí panna po městě,
má sukýnek na dvě stě.
Když vítr foukne,
všechny je rozfoukne.

(slepice)

Malý zobáček, žlutá peříčka,
právě se vylíhlo z bílého vajíčka.

(kuřátko)

Kulatý dům bez dveří,
bílý jako pápěří.
Klepneš na něj maličko,
hned vyběhne sluníčko.

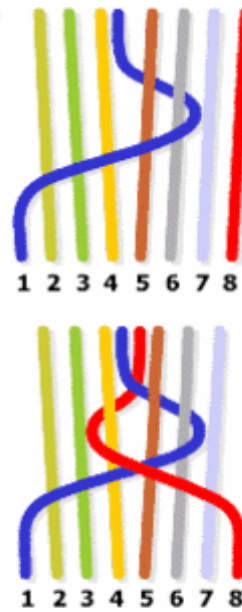
(vajíčko)

JAK SE PLETOU POMLÁZKY

Pomlázka ze šesti proutků, pletená dokulata

Proutky rozdělíte tak, že máte v každé ruce po třech. Vrchní proutek č.1 z levé strany provlékněte kolem středního proutku č.5 na pravé straně a vraťte na nejspodnější pozici zpět na levou stranu. Totéž udělejte s pravým horním proutkem. Nyní proutek č.2 obločte kolem proutku č.5 a vraťte mezi proutky č.1 a č.6. Střídavě pokračujte z každé strany až ke konci délky proutků. Nesmíte zapomenout citlivě dotahovat. Na konci svažte proutky provázkem, případně tenkým vrbovým proutkem. Můžete také ozdobit konec pomlázky barevnou pentlí.

Pomlázka z osmi, pletená dohranata

Do každé ruky si vezměte 4 proutky. Proutek č.1 z levé ruky provlékněte horem mezi proutky č.6 a č.7 a spodem vraťte před proutek č.4. Proutek č.8 z pravé ruky horem provlékněte mezi proutky č.3 a č.4 a spodem vraťte mezi proutky č.1 a č.5 v horní části. Dále vezměte proutek č.2 z levé ruky a horem provlékněte mezi proutky č.5 a č.6 a spodem umístěte mezi proutky č.1 a č.8. Postupujte dále střídavě z pravé a levé strany, až doplete ke konci proutků.

ČTK

Stuhy na pomlázce

Stuhy na pomlázce nejsou jen pro ozdobu - označují počet vyšlehaných dívek a žen, jejich barvy mají i svůj symbolický význam.

Stuhy na pomlázce jsou další dávný velikonoční zvyk. Když jsou o velikonoční pondělí ráno chlapci nebo muži na koledu, mohou mít podle tradice na pomlázce jen stuhu bílé barvy. Další barevné stuhy pak na pomlázku připevňují vyšlehané dívky a ženy, barva stuhy vyjadřuje, co si o koledníkovi myslí - **stuha** naznačuje náklonnost a lásku, **modrá** naději, **zelená** sympatie a oblíbenost, **žlutá** odmítnutí.

Získané stuhy zůstávají koledníkovi na památku, mohou se ale dát i jeho sestřím a ty je použijí o dalších Velikonocích, případně se dívkám a ženám vrátí při nejbližší taneční zábavě – pokud si ovšem koledník pamatuje, jakou barvu od které vyšlehané dívky nebo ženy dostal.

Stuhy mají i „ochranitelský“ význam. Z pomlázky totiž při každém šlehání odpadávají zelené výhonky a šlehání se postupně stává bolestivější, pentle údery pomlázkou zmírňují. Pokud chce koledník být ohleduplný a je alespoň trochu šikovný, může také šlehat jen pentlemi...

Přírodní barvení velikonočních vajíček

Každé vajíčko před samotným barvením dobře omyjte a co možná nejlépe odmastěte, aby na něj barva dobře chytla. Využijte k tomu např. ekologický prostředek na nádobí, postačit by ale měla i teplá voda se špetkou jedlé sody.

Do hrnce vložte přírodní barvicí materiál (viz níže), zalijte vodou (cca 750 ml), mírně osolte a přidejte 2 lžice octa. Přiveďte k varu, přidejte vajíčka a nechte dalších 10 minut vařit. Pak stáhněte z plamene, vajíčka však nechte v hrnci s vodou až do úplného vychladnutí.

TIP: Pokud se vám zdají vajíčka málo barevně výrazná, můžete je v nálevu nechat namáčet i celou noc.

Po vyndání je nechte oschnout na savém podkladu tak, aby se vzájemně nedotýkala. Nakonec oschnutá nabarvená vajíčka můžete vyleštit troškou oleje, másla nebo kouskem slaniny.

ČERVENÁ

Při správném výběru barvicích materiálů můžete dosáhnout celé palety barev. Představíme vám rádi alespoň několik z mnoha možností. Mějte na paměti, že čím více barvicího materiálu do hrnce přidáte, tím vyšší výsledné sytosti dosáhnete. Výsledný efekt také závisí na přirozené barvě skořápek. Na bílých samozřejmě barva ulpí lépe, než na skořápkách béžových či tmavších.

ŽLUTÁ

O sluníčkovou barvu vajíček se postará kurkuma. Na zhruba 750 ml vody budete potřebovat asi 3 vrchovaté lžice kurkumy.

ORANŽOVÁ

Tmavě žluté až oranžové barvy docílíte vařením vajíček spolu s 2 nastrohanými mrkvemi. O tmavší oranžový odstín se postará také červená paprika.

RŮŽOVÁ

Pro romantická růžová vajíčka využijte barvicí sílu červené řepy. Stačit vám bude jedna větší

nebo 2–3 menší kousky. Vložit ji můžete celou, pokrájenou na menší kostičky, případně využijte pouze slupky z několika kousků a na zbytku si pochutnejte.

ČERVENÁ

Červeného odstínu vajíček docílíte buď vařením v červeném víně (i do něj ale přidejte dvě lžičce octa) nebo delším luhováním vajíček v odvaru z červené řepy. Vyzkoušet můžete také slupky z červených cibulí, odstín ale v tomto případě nebude tak intenzivní.

Věděli jste, že červená vajíčka byla považována za nejdůležitější, každá dívka si červené vajíčko nechávala pro chlapce, do kterého byla zamilovaná. Červená barva byla nejenom symbolem lásky, ale také měla chránit před zlými démony.

ZELENÁ

Pro svěží jarní barvu využijte barvicí schopnosti špenátu nebo kopřivy, za vyzkoušení také stojí petrželová nať. Pro svěžejší odstín doporučujeme do „vývaru“ přidat špetku kmínu.

MODRÁ

O krásně modrá vajíčka se postarají listy červeného zelí. Nakrájejte zhruba čtvrtinu hlávky. Pokud namísto octa přidáte lžičci jedlé sody, výsledná barva bude temnější, až do fialovohněda. Temně modré až šedé barvy docílíte také luhováním vejce v borůvkovém vývaru nebo v silném ibiškovém čaji se lžičí octa.

TIP: Pokud máte vajíčka bílá, zbarví je červené zelí do bledě modré barvy, pokud máte vajíčka hnědá, výsledná barva bude spíše do modrozelená.

HNĚDÁ

Asi nejnámějším postupem je barvení vajíček pomocí cibulových slupek. Hnědá vajíčka získáte také povařením s dubovou kůrou, o tmavší hnědou se pak postará vaření v silné kávě se lžičí octa nebo luhování v silném černém čaji.

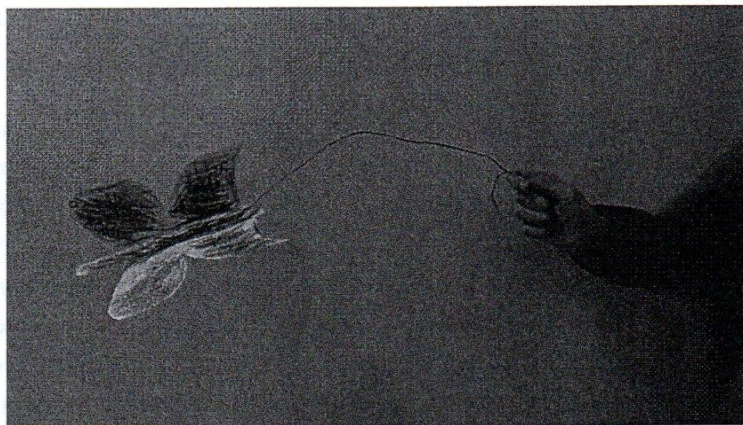
ČERNÁ

Nejtmavších odstínů docílíte vařením vajíček ve vodě spolu s dávkou sazí.

Tvorba loutky motýla

Pomůcky a potřeby: Kreslicí karton, voskovky, pastelky, šablona motýla, tužka, nůžky, drát, tavná pistole.

Šablonu motýla překreslíme tužkou na kreslicí karton. Motýla vystříháme. Po vystřížení motýla vymalujeme pastelkami či voskovkami. Motýlka ve středu ohneme, aby byl plastický. Poté motýlka přilepíme tavnou pistolí na pevnější, přiměřeně dlouhý drát. Při pohybu drátkem motýl poletuje ve vzduchu.

Metodické upozornění: S tavnou pistolí pracuje pouze učitelka za dodržení všech bezpečnostních předpisů.

Kouzla s přírodninami

Pomůcky a potřeby: Přírodniny (kamínky, větvičky, rostliny a květy, mech), permanentní fix, tavná pistole, kreslicí karton, voskovky, pastelky, vodové barvy, štětce, kreslicí karton A1 nebo A0, univerzální lepidlo, materiál na tvorbu broučků – chlupaté drátky, korálky, krepeový papír, barevný karton apod.

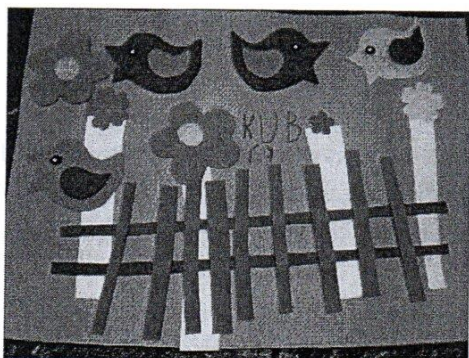
- **Kamínek** – Na kamínek nakreslíme permanentním fixem broučka, který se na něm vyhřívá, odpočívá na něm, čeká.
- **Větvička** – Který ptáček mohl sedět na této větvičce? Větvičku nalepíme tavnou pistolí na karton a dokreslíme nebo dolepíme na ni ptáčka. Využijeme různé výtvarné techniky pro dotvoření obrázku. Doplňme pozadí, detaily.
- **Květy a rostliny** – Květy a rostliny vylisujeme, nalepíme je na velký formát kreslicího kartonu, který představuje louku. Na papír-louku dokreslíme živočichy, kteří by na louce mohli žít. Dokreslíme motýly, jak sají šťávu z květů, včelky, jak sbírají nektar, hlemýžďe, myšky... Dotvoříme přírodní prostředí louky.
- **Mech** – Vytvoříme broučky různými technikami a z různých materiálů – z papíru, korálků, drátků, ... Materiál lze mačkat, tvarovat, stříhat. Snadno a jednoduše vytvoříme broučky a pavouky z PET víček, pokud jim dolepíme nožičky. Broučky položíme na mech.

Ptačí rok

Pomůcky a potřeby: Zelený karton A4, samolepicí mechový papír, filc, šablona ptáčka, fix, filcové motivy – křídlo pro ptáčka, oko pro ptáčka, květ, papírové květy – výřezy, barevný papír, nůžky, lepidlo tyčkové, černý karton A3, šablona na velkého ptáčka, bílá tempera, štětec, tužka, bílý karton A4, univerzální lepidlo, semínka a zrníčka, lékařské dřevěné lopatky, barevný karton A4, šablony na velkého ptáčka.

Ptáci s lidmi sdílejí jejich životní prostředí, včetně měst a obcí. Ptačí zpěv nás provází celý rok, proto se ptáci mohou stát celoroční motivací k plošné i trojrozměrné tvorbě.

- a) **Ptáci na jaře** (plošná tvorba – koláž) – Na zelený karton děti tvoří jarní zahrádku pro ptáčky tak, že nejdříve nalepí stonky květin, které opatří lístky vystřiženými z barevného papíru, poté stonky doplní květy. Květy lze nabídnout dětem ve formě výseků (polotovarů) z barevného papíru nebo z filcu. Pokud jsou děti dostatečně zručné, mohou se pokusit vytvořit si květy dle své fantazie vystřižením z barevného papíru, kartonu, vlnité lepenky nebo kartonu s potiskem. Využití kartonu s potiskem je zajímavé a efektní. Následně děti vytvoří plot tak, že z mechového samolepicího papíru nastříhají proužky. Proužky tvoří plaňky plotu. Děti skládají plot libovolným střídáním a napojováním barev, aby plot začínal na jedné a končil na druhé straně kartonu. Na závěr děti dolepí ptáčky, kteří vítají jaro na zahrádce. Ptáci mohou létat ve vzduchu, sedět na plotě, na velké rostlině či na stromě. Ptáčky si děti vystrihnou z filcu, případně z barevného papíru a doplní křídélkem a očkem.

Ptáci na jaře – ptáčky z filcu poletují nad zahrádkou

TIP: Pro tvoření lze využít ptáčky v podobě polotovarů – výseků z filcu či kartonu. Očka zkusíme používat samolepicí, tzv. pohyblivá. Především děvčata si obrázek ráda dotvoří třpytivými samolepicími kamínky a perličkami. Počet těchto prvků však omezíme a děti vedeme k citlivému a vkusnému využití ozdob a doplňků.

- b) **Ptáci v zimě** (trojrozměrná tvorba z kartonu) – Černý karton A3 přeložíme na polovinu, na karton položíme šablonu (viz nákres), obkreslíme ji a poté vystrihneme. Křídla vystrihneme samostatně. Ptáčka z černého kartonu ozdobíme kresbou bílou temperou. Šablonu ptáka rozložíme a malujeme současně obě strany. Dětem ponecháme prostor pro jejich nápady. Kromě očí, zobáčku dokreslují děti peříčka, ozdoby. Ozdoby mohou připomínat pířka, vzory peříček, sněhové vločky, ledové květy. Po nazdobení těla ptáka děti dozdobí obě křídla. Po zaschnutí malby na těle ptáčka děti dolepí křídla z obou stran. Bílý kreslicí karton nůžkami upravíme do podoby sněhové závěje tak, že rohy papíru nůžkami zastříháme dokulata. Na sněhovou závěj ptáčka přilepíme tím, že jeho pařátky (nožky) natřeme lepidlem, šablonu krátce přidržíme. Na závěj z papíru děti nanesou štětcem nebo vatovou tyčinkou univerzální lepidlo. Do lepidla nasypeme semínka a zrníčka, která ptáčky vyhrabávají zpoza sněhu.

Pomlázka

Text a hudba:
Marie Kružíková

Musical score for 'Pomlázka' in G major, 4/4 time. The score consists of four staves of music with lyrics underneath. The lyrics are: 'Já jsem při-šel na ko-le-du pro va-jí-čka. Pro-sím, dej-te as-poň jed-no do ko-ší-čka. U-plet jsem si na po-mlá-zku ně-co z prou-tí; to mám na la-ko-mý hol-ky, ať se krou-tí.'

Čarodějnice

Text a hudba:
Marie Kružíková

Musical score for 'Čarodějnice' in G major, 4/4 time. The score consists of four staves of music with lyrics underneath. The lyrics are: 'Je-ži-ba-ba s je-ži-ba-bou na ko-peč-ku za Ji-hla-vou ra-di-ly se, ra-di-ly, jak by nej-líp řa-di-ly. Ref. Čá-ry, má-ry, bas-ta fid-li, koš-tát-ko nás po-ne-se, po-le-tí-me ja-ko ví-tr. Boj-te se nás, boj-te se!

2. Ježidědek vstal ze židle –
že poletí; vzal si vidle.
Jenže vidle neletí.
Proto – sláva koštěti!

Ref.: Čáry, máry, ...

43. Jak se jmenují? – III.

5+

BIO

PSY

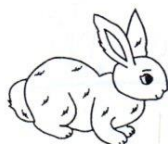
ENV

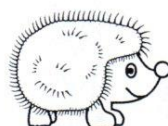
Řekni, jak se jmenují tato zvířátka, která bydlí v lese. Zkus jejich jméno správně podle vzoru poskládat z písmenek a přilepit do okének.

S	O	V	A

Z	A	J	Í	C

J	E	Ž	E	K

S	J	O	Ž	V	E	A
K	E	Z	C	J	Í	A

10. Velikonoční – Vajíčka od slepičky

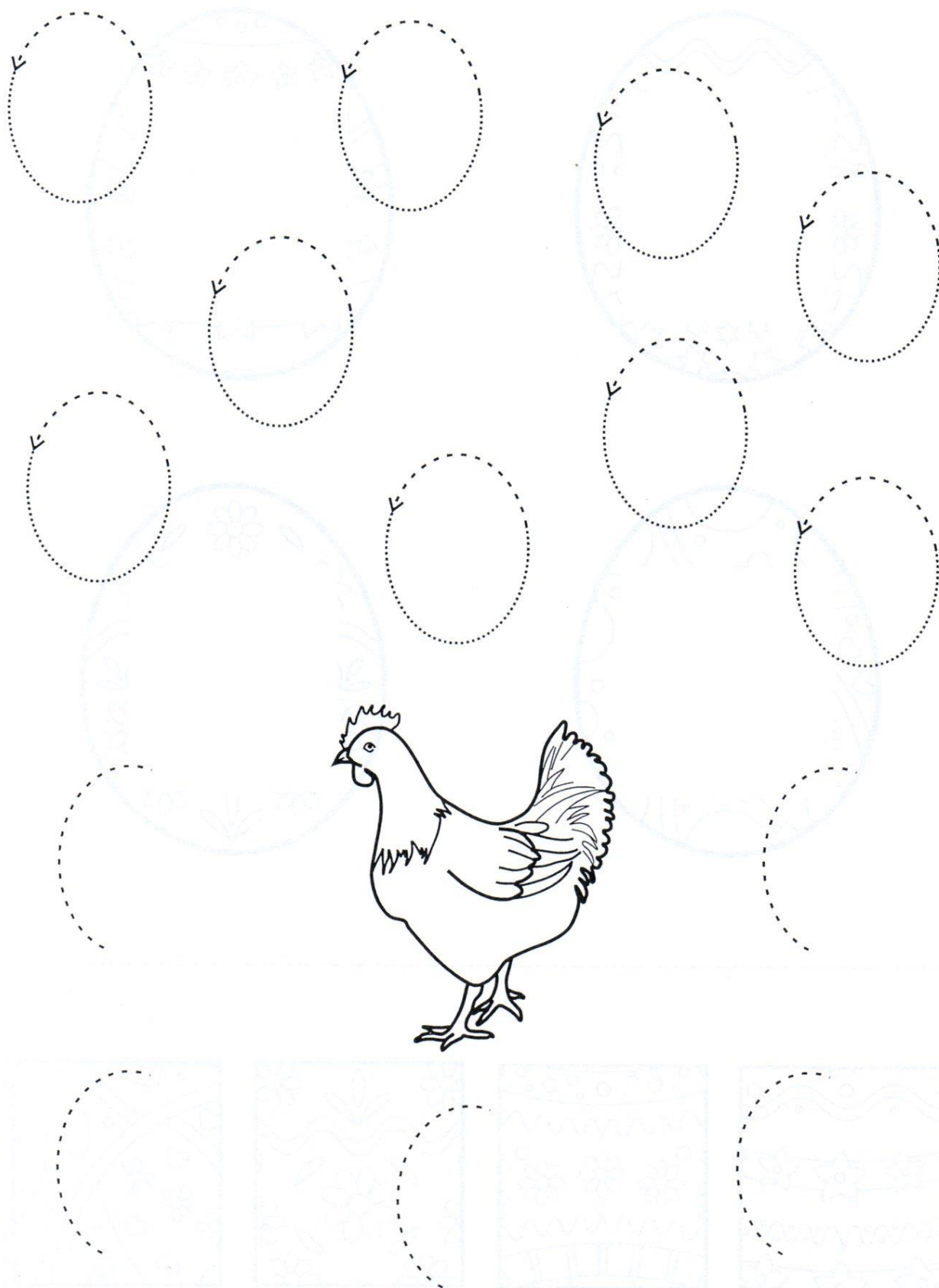
5+

BIO

PSY

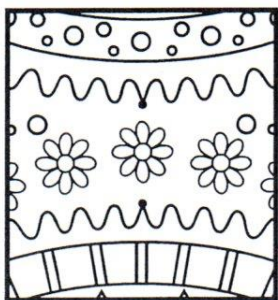
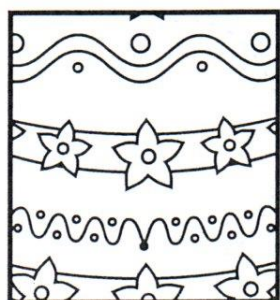
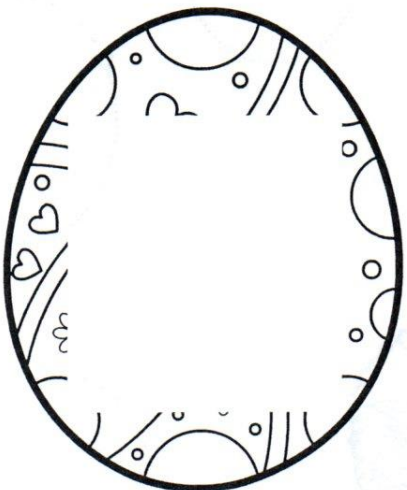
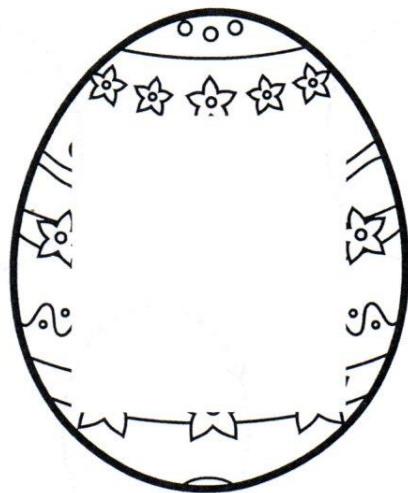
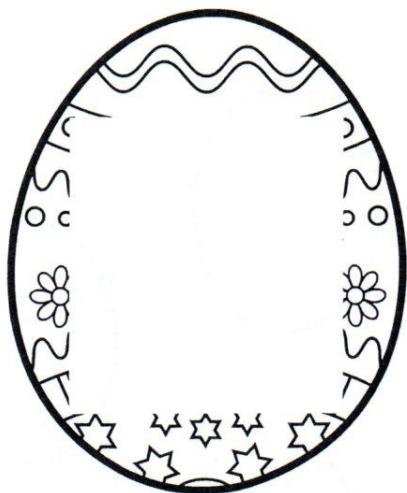
Tužkou nebo pastelkou spoj přerušované čáry v dolní části obrázku. Vajíčka dokresli. Vymaluj 2 vajíčka žlutě, 2 červeně, 3 zeleně a 4 modře. Kolik vajíček zůstane bílých?

9. Velikonoce – Kraslice

5+	BIO	PSY			
----	-----	-----	---	---	---

Vystřihni a přilep na správné místo chybějící kousky nazdobených vajíček. Kraslice vymaluj pastelkami.

Seznam zdrojů a použité literatury

Pletení pomlázky | ČeskéNoviny.cz. České noviny | ČeskéNoviny.cz [online]. Copyright © Copyright 2021 ČTK [cit. 23.03.]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/pleteni-pomlazky/11330>

Pletení pomlázky a stuhy na ní - Milujivelikonoce.cz. [online]. Copyright © [cit. 23.03.2021]. Dostupné z: <http://www.milujivelikonoce.cz/cs/temata/show/pomlazka/131-pleteni-pomlazky-a-stuhy/>

Přírodní barvení velikonočních vajíček - SONNENTOR.com. Redirecting to /cs-cz [online]. Copyright © SONNENTOR [cit. 23.03.2021]. Dostupné z: <https://www.sonnentor.com/cs-cz/recepty-a-tipy/rady-a-tipy/prirodni-barveni-velikonocnich-vajicek>

Barvení vajíček přírodní cestou aneb Velikonoce bez chemie | WomanOnly. WomanOnly | Magazín pro moderní ženy [online]. Dostupné z: <https://www.womanonly.cz/barveni-vajicek-prirodni-cestou-aneb-velikonoce-bez-chemie/>

ŠPAČKOVÁ, Renata, Pavla ADAMCOVÁ, Martina ŘEHOŘOVSKÁ, Helena JAROŠOVÁ, Eva HURDOVÁ a Irena ZVADILOVÁ. KAFOMETÍK: tematické pracovní listy s metodikou pro mateřské školy. Stařeč: Infra, [2018]. ISBN 978-80-86666-99-0.

ŠPAČKOVÁ, Renata, Pavla ADAMCOVÁ, Martina ŘEHOŘOVSKÁ, Helena JAROŠOVÁ, Eva HURDOVÁ a Dana GRICOVÁ. KAFOMETÍK: tematické pracovní listy s metodikou pro mateřské školy. Stařeč: Infra, [2017]. ISBN 978-80-86666-65-5.